

IJTIMOIIY-GUMANITAR SOHADA ILMIY-INNOVATSION TADQIQOTLAR

ILMIY METODIK JURNALI

VOL.3 № 2

2026

1925-1940 YILLARDAGI SURXONDARYO OKRUGIDA IQTISODIY JARAYONLAR VA QISHLOQ XO‘JALIGINI TEXNIKA BILAN TA‘MINLANISHI

Jonqobilov Jaxongirbek Normo‘min o‘g‘li

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti, o‘qituvchi

Annotatsiya

Ushbu maqolada 1925–1940-yillar oralig‘ida Surxondaryo okrugida kechgan iqtisodiy transformatsiyalar va agrar sektorni texnik modernizatsiyalash jarayonlari tahlil qilingan. Tadqiqotda Sherobod agromarkazining institutsional asos sifatida shakllanishi, Mashina-traktor stansiyalari (MTS) parklarining kengayishi hamda "Toshselmash" zavodi tomonidan yetkazib berilgan texnikalarning hudud iqtisodiyotidagi roli yoritilgan. Muallif tomonidan qishloq xo‘jaligining an‘anaviy usullardan industrial ishlab chiqarishga o‘tishi, yersuv resurslaridan oqilona foydalanish va sug‘orish tizimlarining takomillashishi arxiv materiallari hamda davriy matbuot manbalari asosida o‘rganilgan. Maqolada paxtachilikni mexanizatsiyalash darajasining dinamik o‘sishi, xususan, yer haydash, chigit ekish va kultivatsiya jarayonlarining avtomatlashuvi natijasida erishilgan iqtisodiy samaradorlik ko‘rsatkichlari keltirilgan. Xulosa qismida Surxondaryo vohasining respublika iqtisodiy qudratini oshirishdagi strategik ahamiyati asoslab berilgan.

Kalit so‘zlar. Institutsional islohotlar, agromarkaz, Mashina-traktor stansiyalari, mexanizatsiyalash dinamikasi, irrigatsiya-melioratsiya, "Toshselmash", industrial dehqonchilik, agrotehnika.

ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ПРОЦЕССЫ И ТЕХНИЧЕСКОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА В СУРХАНДАРЬНСКОМ ОКРУГЕ В 1925–1940 ГОДАХ

Жонкобилов Жахонгирбек Нормўмин угли

Деновский институт предпринимательства и педагогики, преподаватель

Аннотация

В статье проанализированы экономические трансформации и процессы технической модернизации аграрного сектора в Сурхандарьинском округе в 1925–1940 годах. В исследовании освещается становление Шерабадского агроцентра как институциональной основы, расширение парка Машинно-тракторных станций (МТС), а также роль техники, поставляемой заводом «Тошсельмаш», в развитии региональной экономики. На основе архивных материалов и периодической печати рассматривается переход сельского хозяйства от традиционных методов к индустриальному производству, рациональное использование земельно-водных ресурсов и совершенствование ирригационных систем. Приводятся показатели экономической эффективности, достигнутые в результате механизации хлопководства, в частности автоматизации процессов вспашки, посева и культивации. В заключении обоснована стратегическая значимость Сурхандарьинского региона в укреплении экономического потенциала республики.

Ключевые слова: институциональные реформы, агроцентр, Машинно-тракторные станции, динамика механизации, ирригация и мелиорация, «Тошсельмаш», индустриальное земледелие, агротехника.

ECONOMIC PROCESSES AND THE TECHNICAL PROVISION OF AGRICULTURE IN THE SURKHANDARYA DISTRICT (1925–1940)

Jonqobilov Jaxongirbek Normo‘min o‘g‘li

Denov Institute of Entrepreneurship and Pedagogy, Teacher

Abstract

The article analyzes economic transformations and the processes of technical modernization of the agricultural sector in the Surkhandarya district during 1925–1940. The study highlights the formation of the Sherobod agro-center as an institutional foundation, the expansion of Machine and Tractor Stations (MTS), and the role of machinery supplied by the “Toshselmash” plant in the regional economy. Based on archival materials and periodical press sources, the transition of agriculture from traditional methods to industrial production, the rational use of land and water resources, and the improvement of irrigation systems are examined. The paper presents indicators of economic efficiency achieved through the mechanization of cotton farming, particularly the automation of plowing, sowing, and cultivation processes. The conclusion substantiates the strategic importance of the Surkhandarya region in strengthening the economic capacity of the republic.

Keywords: institutional reforms, agro-center, Machine and Tractor Stations, mechanization dynamics, irrigation and land reclamation, “Toshselmash,” industrial agriculture, agricultural technology.

1920–1940-yillar O‘zbekiston agrar sektori tarixida an’anaviy dehqonchilikdan sanoatlashgan ishlab chiqarishga o‘tishning fundamental davri hisoblanadi. Surxondaryo okrugi o‘zining geografik joylashuvi va iqlimiy sharoiti bilan respublika paxtachilik bazasini kengaytirishda strategik ahamiyatga ega bo‘lgan. Biroq, 1920-yillarning o‘rtalariga qadar mintaqada texnik quvvatlarning yetishmasligi va irrigatsiya tizimlarining eskiligi iqtisodiy o‘rishni cheklab kelgan. Mazkur tadqiqotning maqsadi Surxondaryo okrugida qishloq xo‘jaligini isloh qilishning institutsional asoslarini (agromarkazlar, MTSlar) hamda "Toshselmash" zavodi mahsulotlari misolida texnik ta‘minotning iqtisodiy samaradorligini ochib berishdan iborat.

Material va metodlar. Tadqiqot jarayonida Surxondaryo viloyati davlat arxivi fondlari (xususan, 19-fond hujjatlari), "Toshkent haqiqati" gazetasi materiallari (1931-1975 yillar retrospektiv tahlili) hamda qishloq xo‘jaligini mexanizatsiyalashga oid ilmiy monografiyalar asosiy material sifatida olindi. Metodologik jihatdan tarixiy izchillik, qiyosiy-iqtisodiy tahlil va statistik ma‘lumotlarni guruhlash usullaridan foydalanildi. Shuningdek, 1931–1940-yillardagi agrotexnik ishlarning mexanizatsiyalash darajasi miqdoriy ko‘rsatkichlar orqali qiyoslandi.

Natijalar. Surxon-Sherobod mintaqasida yer-suv resurslaridan oqilona foydalanish va qishloq xo‘jaligini tizimli isloh qilishning institutsional asosi sifatida 1926-yilda Sherobod tumanida birinchi ixtisoslashgan agromarkaz faoliyati yo‘lga qo‘yilgan edi. Mazkur tuzilmaning strategik vazifasi mintaqada irrigatsiya-melioratsiya infratuzilmasini barpo etish bilan birga, yangi o‘zlashtirilgan yerlarda paxtachilik agrotexnikasini markazlashtirilgan holda boshqarish va nazorat qilishdan iborat bo‘lgan.

Muassasa faoliyatida ishlab chiqarishni tarmoq bo‘yicha differensiyalash tamoyili ustuvor ahamiyat kasb etgan. Tadqiq etilayotgan davrda agromarkaz tarkibiy jihatdan 12 ta paxtachilik hamda 5 ta bedachilik hududiga ajratilgan bo‘lib, bu o‘sha davrdagi dehqonchilik tizimida klasterli va hududiy-ishlab chiqarish komplekslari elementlarining ilk ko‘rinishlari sifatida baholanishi mumkin:

Hududning ixtisoslashtirilishi resurslarni maqsadli yoʻnaltirish imkonini bergan.

Mintaqaning agrar salohiyatini oshirish maqsadida markaz ixtiyoriga 3 ta traktor birligining ajratilishi, yerga ishlov berish madaniyatini anʼanaviy usullardan industrial usullarga oʻtkazishda poydevor boʻlib xizmat qilgan [1, V.6.].

Sherobod agromarkazi timsolidagi institutsional oʻzgarishlar Surxondaryo agrar sektorini nafaqat miqdoriy oʻsishini, balki maʼmuriy boshqaruvning sifat jihatidan yangi — zamonaviy iqtisodiy mexanizmlarga oʻtishini taʼminlagan. Mazkur jarayonlar mintaqada qishloq xoʻjaligini mashinalashgan ishlab chiqarishga tayyorlashning ilk strategik bosqichi boʻlib tarixga kirgan.

1920-yillarning ikkinchi yarmidan boshlab Surxondaryo okrugi iqtisodiyotida tub islohotlar davri boshlandi. Bu davrda qishloq xoʻjaligini modernizatsiya qilish, xususan, yersuv islohotlarini oʻtkazish va tarqoq dehqon xoʻjaliklarini birlashtirish asosiy vazifa etib belgilandi. Mazkur iqtisodiy jarayonlarning muvaffaqiyati bevosita qishloq xoʻjaligiga texnikani joriy etish va Mashina-traktor stansiyalari (MTS) faoliyati bilan bogʻliq edi.

1925–1940-yillar oraligʻida Surxondaryo vohasida yangi yerlarni oʻzlashtirish va paxtachilikni rivojlantirishda MTSlar hal qiluvchi rol oʻynadi. MTS parklarining turli xil mashinalar va asbob-uskunalar bilan boyitilishi quyidagi natijalarni berdi:

- Ogʻir jismoniy mehnatni talab qiluvchi yer haydash, ekin ekish va kultivatsiya jarayonlari bosqichma-bosqich texnika zimmasiga oʻtkazildi.

- Paxta va boshqa ekinlarni eng qulay muddatlarda ekish hamda hosilni yigʻib olish imkoniyati kengaydi.

- Kvadrat-uyalab ekish, oʻgʻitlarni maʼlum chuqurlikka solish va gʻallani tor qatorlab ekish kabi progressiv usullar aynan MTS texnikalari yordamida amalga oshirildi.

Surxondaryoning murakkab geografik sharoitida sugʻorish tizimini qayta qurish hayotiy zaruriyat edi. 1930-yillarga kelib, MTSlar yordamida:

1. Mayda sugʻorish uchastkalari yiriklashtirildi.
2. Sugʻoriladigan maydonlar tekislanib, suvdan foydalanish samaradorligi oshirildi.
3. Yangi kanallar va gidrotexnik inshootlar qurilishida texnik kuchdan keng foydalanildi.

1940-yilga kelib, Surxondaryo okrugida qishloq xoʻjaligi texnikasi salmogʻi sezilarli darajada ortdi. Garchi mehnatga yaroqli aholi soni va ishchi kuchi migratsiyasi kabi qiyinchiliklar mavjud boʻlsa-da, MTSlarning kuchli texnik bazasi hisobiga ish hajmi muvaffaqiyat bilan bajarildi. Bu esa vohada dehqonchilik madaniyatini yuksaltirishga va paxta mustaqilligini taʼminlashga xizmat qildi [2, B.14.].

1920-yillarning ikkinchi yarmi va 1930-yillar Surxondaryo okrugi (vohasi) iqtisodiyotida tub burilish davri boʻldi. Bu davrda qishloq xoʻjaligini mexanizatsiyalashtirish, xususan, “Toshselmash” kabi yirik zavodlarda ishlab chiqarilgan qishloq xoʻjaligi mashinalarining vohaga kirib kelishi muhim rol oʻynadi.

Gazeta materiallarida qayd etilishicha, 1938-yilga kelib respublikada, jumladan Surxondaryo kabi agrar viloyatlarda quyidagi iqtisodiy natijalarga erishilgan:

- 1940-yilga kelib, qishloq xoʻjaligida mehnatga yaroqli kuchlar soni kamaygan boʻlsa-da, ish hajmi MTSlar (Mashina-traktor stansiyalari) tarkibidagi kuchli texnika yordamida muvaffaqiyatli uddalangan.

- Paxtachilik brigadalarida traktorlar bilan purkash, changlatish va oʻgʻitlarni talab qilingan chuqurlikka solish kabi jarayonlar joriy etildi.

- Surxondaryo vohasida yangi sugʻorish tizimlarini joriy qilish, mayda sugʻorish uchastkalarini yiriklashtirish va yerlarni tekislash ishlari aynan MTS texnikalari yordamida

amalga oshirildi.

- 1930-yillarning birinchi yarmi O'zbekiston, xususan Surxondaryo okrugi iqtisodiyoti tarixida qishloq xo'jaligi potentsialini yuksaltirish va tarmoqlararo texnik integratsiyani ta'minlashning hal qiluvchi davri bo'ldi. Markazlashgan sanoatlashtirish siyosati doirasida 1931-yilda respublika poytaxtida yirik ishlab chiqarish obyektlarining ishga tushirilishi chekka okruglarni, jumladan Surxondaryo agrar sektorini mahalliy lashtirilgan texnika bilan ta'minlash jarayonlarini jadallashtirdi.

- Surxondaryo okrugi paxtachiligini mexanizatsiyalashda qishloq xo'jaligi mashinasozligi zavodi (bo'lajak "Toshselmash") qurilishi davlat nazoratidagi ustuvor vazifa sifatida muhim ahamiyat kasb etdi. Ushbu loyihaning amalga oshirilishi Surxondaryo kabi uzoq agrar hududlar uchun texnik bazani yaratishning poydevori bo'ldi:

- 1931-yil 10-yanvarda O'rta Osiyo Byurosi tomonidan qurilish va texnika yetkazib berish ehtiyojlarini fundamental o'rganish uchun maxsus ilmiy-texnik komissiya safarbar etildi.

- 20-yanvardagi qo'shma qarorlar bilan Surxondaryo okrugidagi qishloq xo'jaligi ishlarini jadallashtirish uchun zarur bo'lgan mashinasozlik mahsulotlarini ishlab chiqarishning iqtisodiy asoslari tasdiqlandi.

- Sanoatlashtirishning dastlabki bosqichida Surxondaryo okrugiga texnika yetkazib berish jarayonlari murakkab texnik sharoitlar va resurslar taqchilligi bilan tavsiflanadi. Hujjatli materiallar tahlili shuni ko'rsatadiki, zavodlar qurilishi va texnikalarni joylarga yetkazishda mexanizatsiyalash darajasi o'ta past bo'lgan:

- Qurilish va logistika jarayonlarida asosiy yuk tashish ishlari an'anaviy transport vositalari (aravalar) va og'ir jismoniy mehnat hisobiga bajarilgan.

- Xomashyoni (masalan, qum) qo'lda qazib olish va tashish amaliyoti o'sha davrdagi texnologik imkoniyatlarning cheklanganligini, bu esa Surxondaryo okrugida qishloq xo'jaligi texnikasi parkini shakllantirish sur'atlariga bilvosita ta'sir ko'rsatganini tasdiqlaydi [4, B.4.].

1930-yillarning oxiriga kelib, Surxondaryo okrugida qishloq xo'jaligi madaniyati sezilarli darajada yuksaldi. Gazeta ma'lumotlariga ko'ra:

1. Paxta va sabzavot ekinlarini uzoqlama va ko'ndalangiga ishlash imkoniyati yaratilib, bu mehnat unumdorligini oshirdi.

2. G'allani tor qatorlab ekish va donli ekinlarni alohida o'rish usullari qo'llanila boshlandi.

3. Texnikani boshqarish uchun mahalliy yoshlardan mexanizatorlar va brigada boshliqlari tayyorlashga alohida e'tibor berildi.

1938-yilga kelib, sanoat korxonalari tomonidan qishloq xo'jaligi uchun ishlab chiqarilgan uskunalari soni 1937-yilga nisbatan sezilarli darajada o'sgan. Bu jarayon Surxondaryo okrugida xomashyo yetishtirish hajmini oshirishga va hududning respublika iqtisodiyotidagi mavqeini mustahkamlashga xizmat qildi [4, B.4.].

1940-yillarning birinchi yarmi O'zbekiston SSR iqtisodiyoti uchun murakkab, ammo texnik jihatdan yuksalish davri bo'ldi. Mamlakat besh yillik rejaning to'rtinchi yiliga qadam qo'yishi bilan sanoat va qishloq xo'jaligi integratsiyasi yangi bosqichga ko'tarildi. Tadqiqot obyekti sifatida ko'rilayotgan ushbu davrda Toshkent mehnatkashlarining respublika iqtisodiy qudratini oshirishdagi hissasi alohida ilmiy ahamiyatga ega.

1941-yilning birinchi yarmiga kelib, respublika mashinasozlik sanoatining lokomotivi bo'lgan "Toshselmash" zavodi paxtachilikni kompleks mexanizatsiyalashda rekord ko'rsatkichlarni qayd etdi. Zavod tomonidan ishlab chiqarilgan va qishloq xo'jaligiga yetkazib berilgan texnikalar soni agrar sohadagi texnik quvvatni tubdan o'zgartirdi:

- Sakkiz qatorli chigit seyalkalari: 14 000 dona.
- Kultivatorlar: 11 900 dona.
- Chizellar: 5 200 dona.
- Paxta terish va boshqa maxsus mashinalar: 2 000 dan ortiq.

Bundan tashqari, yangi barpo etilgan paxta tozalash zavodlarining to'liq mazkur korxona texnikalari bilan jihozlanishi mahsulotga bo'lgan ichki talabning mahalliy ishlab chiqarish hisobiga qondirilganligini ko'rsatadi.

1941-yil 22-iyunda fashistlar Germaniyasining SSSR chegaralariga bostirib kirishi iqtisodiyotning tinch qurilishdan harbiy izga o'tishini taqozo etdi. 190 ta dushman diviziyasining hujumi sharoitida O'zbekiston sanoat korxonalari front ortidagi tayanch nuqtasiga aylandi.

O'zbekiston agrar sektori tarixida 1925–1940-yillar paxtachilik mustaqilligiga erishish va sohani texnik modernizatsiyalashning fundamental davri hisoblanadi. Birinchi jahon urushi va undan keyingi ijtimoiy-siyosiy inqirozlar natijasida tanazzulga yuz tutgan paxtachilik tarmog'i aynan shu yillarda davlatning tizimli iqtisodiy choralari natijasida qayta tiklandi.

1923-yildan boshlab sohada ijobiy dinamika kuzatilib, 1927-yilga kelib mahsulot yetishtirish hajmi inqilobdan oldingi darajadan oshib ketdi. Bu muvaffaqiyatning asosiy omillari sifatida quyidagi islohotlarni ko'rsatish mumkin:

- Yer resurslarini qayta taqsimlash natijasida dehqon xo'jaliklarining iqtisodiy bazasi shakllantirildi.
- Davlat tomonidan kontraktatsiya (tayyorlov) tizimining joriy etilishi, dehqonlarga pul va natura shaklida avanslar berilishi iqtisodiy rag'batni oshirdi.
- Meliorativ kooperatsiyalar orqali dehqonlarni ish hayvonlari, mineral o'g'it va zarur mehnat qurollari bilan ta'minlash yo'lga qo'yildi.

1928-yilda hosildorlik ko'rsatkichlari (o'rtacha 9,4 s/ga) pastligicha qolayotgan edi, bunga asosiy sabab mayda tarqoq xo'jaliklarning texnik imkoniyatlari cheklanganligi bo'lgan. Muammoning yechimi sifatida qishloq xo'jaligini kollektivlashtirish va mexanizatsiyalash jarayoni boshlandi:

- 1930-yilda O'zbekistonda birinchi Mashina-traktor stansiyalari (MTS) tashkil etilib, 1940-yilga kelib ular murakkab texnik majmualarga aylandi.
- 1930-yillarda agrotexnik tadbirlarning mexanizatsiyalash darajasi keskin o'sdi (quyidagi jadvalga qarang).

1-jadval. O'zbekistonda asosiy agrotexnik ishlarni mexanizatsiyalash darajasi (foiz hisobida): [3, B. 28-29.]

Ish turlari	1931-y.	1936-y.	1937-y.	1940-y.
Yer haydash	9,7	34,1	68,0	89,2
Chigit ekish	3,0	42,2	54,1	85,2
Kultivatsiya	1,3	11,5	50,2	80,0

Tadqiq etilayotgan davrda respublika qishloq xo'jaligini modernizatsiyalash jarayonlari, xususan, paxtachilik tarmog'ini ilg'or texnik vositalar bilan tizimli ta'minlash masalasi iqtisodiy samaradorlikning fundamental omili sifatida namoyon bo'ldi. An'anaviy mehnat qurollaridan voz kechilishi hamda ishlab chiqarish jarayonlariga traktorlar, kombaynlar, kultivatorlar va melioratsiya tadbirlari uchun mo'ljallangan yuqori texnologik agregatlarning keng joriy etilishi sohaning texnik imkoniyatlarini tubdan transformatsiya qildi.

Asosiy ko'rsatkichlar va erishilgan iqtisodiy samaradorlik tahlili:

- Traktorlar sonining qariyb ikki barobarga ortishi va quvvatli ekskavatorlar

zaxirasining shakllanishi yirik irrigatsiya hamda melioratsiya loyihalarini qisqa muddatlarda yakunlash imkoniyatini yaratdi.

- Paxtachilikning strategik agrotexnik bosqichlarida yuqori ko'rsatkichlarga erishildi: xususan, yer haydash jarayoni 96 % ga, chigit ekish 97 % ga, kultivatsiya ishlari esa 70 % darajaga yetkazildi.

- Hosilni yig'ib olishda mashina terimini joriy etish orqali muhim texnologik burilish yasaldi va tegishli agregatlar soni 9 ming donadan oshirildi.

- O'g'itlash, zararkunandalarga qarshi kimyoviy ishlov berish va ko'rak tozalash kabi agrotexnik tadbirlar deyarli to'liq mexanizatsiyalashtirildi.

Sug'orish tizimlarining yangilanishi va yer tuzish ishlarining takomillashtirilishi natijasida agrar sohadagi texnik modernizatsiya jarayonlari yanada jadal tus oldi. Mazkur iqtisodiy va texnologik o'zgarishlar hududning ishlab chiqarish quvvatini oshirish bilan birga, qishloq xo'jaligi mehnatini sifat jihatidan yangi bosqichga ko'tardi [5, B.4].

Muhokama. 1925–1940-yillar oralig'ida Surxondaryo okrugi qishloq xo'jaligida kuzatilgan texnologik transformatsiya jarayonlari faqatgina miqdoriy ko'rsatkichlar bilan emas, balki sohaning institutsional qayta qurilishi bilan ham xarakterlanadi. 1926-yilda Sherobodda agromarkazning tashkil etilishi, mintaqada paxtachilikni boshqarishning markazlashgan tizimiga o'tishda muhim bosqich bo'ldi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, ushbu markazning 12 ta paxtachilik va 5 ta bedachilik hududiga bo'linishi o'sha davr uchun mutlaqo yangi bo'lgan hududiy-ishlab chiqarish komplekslari elementlarini shakllantirgan [1, V. 6].

Sanoatlashtirish siyosatining ustuvor yo'nalishi sifatida "Toshselmash" zavodining ishga tushirilishi uzoq agrar hudud bo'lgan Surxondaryoni mahalliyashtirilgan texnika bilan ta'minlash imkonini berdi. Garchi 1931-yildagi arxiv materiallarida texnika yetkazib berishda logistik muammolar va jismoniy mehnat ulushi yuqoriligi (qum qazib olish va aravada tashish kabi) qayd etilgan bo'lsa-da, 1930-yillarning ikkinchi yarmiga kelib vaziyat tubdan o'zgardi [3, B. 2]. 1938-yildagi gazeta ma'lumotlari tahlili shuni ko'rsatadiki, paxtachilik brigadalarida traktorlar yordamida purkash va o'g'itlash jarayonlarining joriy etilishi mehnat unumdorligini keskin oshirgan [4, B. 4].

MTSlarning (Mashina-traktor stansiyalari) faoliyati nafaqat texnik xizmat ko'rsatish, balki mintaqaning gidrotexnik holatini yaxshilashda ham hal qiluvchi rol o'ynadi. Mayda sug'orish uchastkalarining yiriklashtirilishi va yerlarni tekislash ishlarining texnika yordamida bajarilishi Surxondaryoning murakkab geografik sharoitida sug'orma dehqonchilik samaradorligini kafolatlabdi. 1941-yilning birinchi yarmida rekord darajadagi 14 000 dona seyalka va 11 900 dona kultivatorning yetkazib berilishi sohaning texnik jihatdan to'liq qayta qurollanganligidan dalolat beradi [5, B. 2].

Xulosa. 1925–1940-yillarda Surxondaryo okrugi qishloq xo'jaligida kechgan jarayonlarni o'rganish asosida quyidagi yakuniy xulosalarga kelindi. Birinchidan, 1920-yillarning ikkinchi yarmida Surxon-Sherobod mintaqasida birinchi agromarkazlarning shakllantirilishi, an'anaviy tarqoq dehqonchilikdan ixtisoslashgan va tizimli agrar sektorga o'tishning institutsional poydevorini yaratdi. Mazkur tuzilmalar hududiy-ishlab chiqarish komplekslarining ilk namunasi sifatida boshqaruvni markazlashtirish imkonini berdi.

Ikkinchidan, o'rganilayotgan davr mintaqa uchun texnik inqilob bosqichi bo'ldi. 1931-yilda yer haydash kabi agrotexnik tadbirlarni mexanizatsiyalash darajasi atigi 9,7 foizni tashkil etgan bo'lsa, 1940-yilga kelib bu ko'rsatkichning 89,2 foizga ko'tarilishi paxta mustaqilligini ta'minlashdagi asosiy texnologik omil bo'lib xizmat qildi.

Uchinchidan, "Toshselmash" kabi yirik sanoat korxonalari bilan o'rnatilgan integratsiya va MTSlar faoliyatining kengayishi qishloq xo'jaligini modernizatsiyalashda hal qiluvchi rol o'ynadi. Kuchli texnik baza front ortidagi murakkab sharoitlarda ham belgilangan

ish hajmlarini sifatli bajarishni kafolatladi.

Xulosa qilib aytganda, tizimli modernizatsiya natijasida Surxondaryo vohasida dehqonchilik madaniyati yuksaldi, irrigatsiya-melioratsiya holati yaxshilandi va mahalliy professional mexanizator kadrlar qatlami shakllandi. Bu esa mintaqa iqtisodiyotini nafaqat miqdoriy o'sish, balki ma'muriy-iqtisodiy boshqaruvning sifat jihatidan yangi bosqichga olib chiqdi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Surxondaryo viloyati davlat arxivi. 19-fond, 1-ro'yxat, 45-ish, 6-varaq.
2. Ibrohimov G'. Kompleks mexanizatsiya brigadalari. – Toshkent: 1958. – 14 b.
3. Ibrohimov G'.A. Kompleks mexanizatsiya brigadalari. – Toshkent: «Qizil O'zbekiston», «Pravda Vostoka» va «O'zbekistoni Surx» birlashgan nashriyoti, 1961. – 28 b.
4. Rashidov G. 1938-yil: Toshkent salnomasi // Toshkent haqiqati. – 1975. – 28-avgust. – B. 4.
5. Гафт М.М. Бешинчи беш йилликда Ўзбекистонда пахтачиликнинг ривожланиши // Фан ҳақида суҳбатлар. №41-42. Ўзбекистон КП Марказий Комитети ҳузуридаги «Қизил Ўзбекистон», «Правда Востока» ва «Ўзбекистон Сурх» бирлашган нашриёти. – Тошкент, 1953. – Б. 4.